

Ажылчы чоннар депутаттарының Тыва област Совединге 1957 чылдың март 3-те сонгутурган депутаттарының даңзызы

НЫЗЫЛ ХООРАЙ

Серенкей Сергей Агазович — Баа-Хем-ин № 1 сонгулда округу.
Беркин Михаил Георгиевич — Суворов-тин № 2 сонгулда округу.

Панасова Виктор Петрович — Транспорт-тин № 3 сонгулда округу.
Тарасов Александр Макарович — Тран-спорттун муруну таламы № 4 сонгулда округу.

Чимба Александр Мангеевич — Типо-графиянын № 5 сонгулда округу.

Хотек Темир Бекоевич — Октябрь-нин чон таламы № 6 сонгулда округу.

Дыртон Анна Хуренович — Пролетар-скийин № 7 сонгулда округу.

Лопатина Татьяна Степановна — Ок-тябрьин барымы таламы № 8 сонгулда округу.

Радченко Надежда Михайловна — Коопе-ративин № 9 сонгулда округу.

Соган-оол Олег Карамович — Сельский-нин № 10 сонгулда округу.

Харламов Валентин Александрович — Сонгу таламы № 11 сонгулда округу.

Дамба-Даржа Дмитрий Давыдович — Пе-сочныйин № 12 сонгулда округу.

Кислухина Зоя Васильевна — Муруну таламы № 13 сонгулда округу.

Ощепкова Марина Алексеевна — Чехов-тин № 14 сонгулда округу.

Рубова Анна Ивановна — Чер тургу-зунун № 15 сонгулда округу.

Бойкара Татьяна Ивановна — Чер тур-гузунун муруну таламы № 16 сонгулда округу.

Исаева Маргарита Александровна — Зао-верьянин № 17 сонгулда округу.

Иванов Григорий Викторович — Улетпур-ун № 18 сонгулда округу.

Хурелмен Бертик-оол Балр-оолович — Завотун № 19 сонгулда округу.

Сердобов Николай Алексеевич — Он та-ламы эртин № 20 сонгулда округу.

БАРЫН-ХЕМЧИК РАЙОН

Дорохова Екатерина Александровна — Кызыл-Маалыктын № 21 сонгулда округу.

Артас Монгуш Баян-оолович — Ак-Дову-рантын № 22 сонгулда округу.

Резниченко Константин Федорович — «Барлык» совхозтун № 23 сонгулда округу.

Сарыглар Окта Дамынович — Сарыг-Белтин № 24 сонгулда округу.

Мара-Сал Сарыгмайл Будупович — Эри-Барлыктын № 25 сонгулда округу.

Иванов Иван Иванович — Час-Адырнын № 26 сонгулда округу.

Доржу Хертек Барандаевич — Аксы-Бар-лыктын № 27 сонгулда округу.

Монгуш Тажиттаа Туметеевна — Хонде-леннин № 28 сонгулда округу.

Куулар Дава Борбак-ооловна — Биче-Тейин № 29 сонгулда округу.

Пичен-оол Тимофей Бузиевич — Дон-Терезинин № 30 сонгулда округу.

БАЯ-ТАЙГА РАЙОН

Донган Байдос Солдуевич — Медун-Тайгалын № 31 сонгулда округу.

Усенов Николай Филиппович — Шуйвун № 32 сонгулда округу.

Нужмет Калдар Калдановна — Бай-Тал-ын № 33 сонгулда округу.

Юмб Андрей Байгараевич — Кызыл-Дагын № 34 сонгулда округу.

Адыбай Алексей Сайын-оолович — Бара-Халдун № 35 сонгулда округу.
Хертек Седен Кулурпашевич — Тээли-нин № 36 сонгулда округу.

ЧӨН-ХЕМЧИК РАЙОН

Седип Сат Дамбаевич — Чадаана хоорай-нын барымы таламы № 37 сонгулда округу.

Назовов Николай Федорович — Чадаана-нын чон таламы № 38 сонгулда округу.

Донтугу Монгуш Докур-оолович — Ча-даананын еде № 39 сонгулда округу.

Нозленко Арсений Артемович — Даш-тыг-Бужуун № 40 сонгулда округу.

Рябова Анна Михайловна — Шемин-нин № 41 сонгулда округу.

Маркова Лидия Петровна — Чыргак-нын № 42 сонгулда округу.

Цевменко Иван Игнатьевич — Хорчи-Даттын № 43 сонгулда округу.

Ондар Мам Сергеевна — Баян-Тала-нын № 44 сонгулда округу.

Хаян-оол Константин Ензикович — Кызыл-Чыраанын № 45 сонгулда округу.

Аржаалы Анатолий Дунчунович — Лертунун № 46 сонгулда округу.

КАА-ХЕМ РАЙОН

Тона Салчак Калбакороевич — Са-рыг-Септин барымы таламы № 47 сон-гулда округу.

Салчак Салбашиа Сергеевич — Са-рыг-Септин чон таламы № 48 сонгулда округу.

Берек Салчак Самбуевич — Бүрө-Асынын № 49 сонгулда округу.

Тайылай Чымыл Тонтурович — Илчи-канын № 50 сонгулда округу.

Саткай Тойын Дюбютович — Тере-Халдун № 51 сонгулда округу.

Пашенко Валентин Гаврилович — Ме-лелевскийин № 52 сонгулда округу.

Дольжикей Таймашай Агабаева — Фе-доровканын № 53 сонгулда округу.

Намай Николай Савич — Ужестин № 54 сонгулда округу.

НЫЗЫЛ РАЙОН

Даваалы Сергей Чам-оолович — Бес-Тейин № 55 сонгулда округу.

Холозо Иван Григорьевич — Бара-Хаалтын № 56 сонгулда округу.

Швайко Павел Дмитриевич — Бай-Бу-лунун № 57 сонгулда округу.

Самбуга Биче-оол Иванович — Баян-Калдун № 58 сонгулда округу.

ӨВҮР РАЙОН

Очур Саа Экилович — Саглынын № 59 сонгулда округу.

Янзое Дивитлаа Ивановна — Дус-Да-нын № 60 сонгулда округу.

Торуг-оол Севиля Сурганова — Хал-гайтын № 61 сонгулда округу.

БИИ-ХЕМ РАЙОН

Маалы Чылап Биче-ооловна — Туран-нын чон таламы № 62 сонгулда округу.

Горбунов Федор Фидеевич — Туран-нын барымы таламы № 63 сонгулда округу.

Чимба Маалы Бадмаевич — Өк-тин № 64 сонгулда округу.

Сюрюн Маалы Агабаевич — Тарла-нын № 65 сонгулда округу.

Доклоса Анна Федоровна — Хады-нын № 66 сонгулда округу.

СҮТ-ХӨЛ РАЙОН

Балабай Мария Матвеевна — Кызыл-Тайгалын № 67 сонгулда округу.

Нондом Ондар Күштөвна — Сүт-Хө-лүн № 68 сонгулда округу.
Нопеев Ондар Самыбаевна — Бора-Тайгалын № 69 сонгулда округу.

Сызык Николай Васильевич — Сүт-Асынын № 70 сонгулда округу.
Агапов Михаил Илларионович — Ал-дан-Маалын № 71 сонгулда округу.

ТАНДЫ РАЙОН

Рогова Афанасий Григорьевич — Жил-новтин № 72 сонгулда округу.

Быстрова Татьяна Федоровна — Бал-тазынын № 73 сонгулда округу.

Федосенко Николай Александрович — Дүргеннин № 74 сонгулда округу.

Абосимова Анна Васильевна — № 75 төп сонгулда округу.

Курбатский Николай Бузмач — Ме-жеглейин № 76 сонгулда округу.

Кулаков Михаил Романович — Коча-товтин № 77 сонгулда округу.

Донган Стаск Дүбюновна — Элегестин № 78 сонгулда округу.

Оорман Бүрбө-оол Кужаа — Ховт-Асынын № 79 сонгулда округу.

ТЕС-ХЕМ РАЙОН

Филиппова Алевтина Николаевна — Самагалдайын № 80 сонгулда округу.

Чооду Самбыл Саманович — Берг-Даттын № 81 сонгулда округу.

Чаданба Ооржак Хуренович — Тес-тин № 82 сонгулда округу.

ТОЖУ РАЙОН

Данзынай Бол Сандакович — Тоора-Хемин № 83 сонгулда округу.

Шамырмы Татьяна Шыраповна — Ийин № 84 сонгулда округу.

УЛУГ-ХЕМ РАЙОН

Бондарев Семен Афанасьевич — Ша-гаал-Арыг хоорайнын сонгу таламы № 85 сонгулда округу.

Толгар-оол Оюн Аратаевич — Ша-гаал-Арыг хоорайнын муруну таламы № 86 сонгулда округу.

Намчан Сат Комбуевич — Арыг-Бажи-нын № 87 сонгулда округу.

Сарыг-Лама Селекпаа Тулушевна — Торгалын № 88 сонгулда округу.

Чондан Бүрүткел Донгаковна — Ча-данын № 89 сонгулда округу.

Кандан Александра Теймашовна — Арысканын № 90 сонгулда округу.

Сагояков Петр Николаевич — Бөк-Чыраанын № 91 сонгулда округу.

Кыргыз Чалбаа Кыргысина — Хай-раканын № 92 сонгулда округу.

ЧАА-ХӨЛ РАЙОН

Чылбак-оол Монгуш Димбаевич — Ча-Халдун № 93 сонгулда округу.

Анай Зинаида Дагбаева — Бара-Тал-ын № 94 сонгулда округу.

Балчы-оол Максим Сүрүновч — Урбунун № 95 сонгулда округу.

Окан Монгуш Дамбаевич — Булун-Те-ректин № 96 сонгулда округу.

Анчимаа Хертек Амрибенова — Ак-Туртунун № 97 сонгулда округу.

ЭРЗИН РАЙОН

Дамба Чыкылмаа Биринтовна — Са-рыг-Булдунун № 98 сонгулда округу.

Аранчаа Хомушук Самбуевич — Ме-реннин № 99 сонгулда округу.

Шоймун Михаил Белевич — Нарын-ын № 100 сонгулда округу.

Амчылы чоннар депутаттарының Тыва област Совединге сонгулда-лар таламы-биле областтын сонгулда комиссиясы.

Бий-Хем районун колхозтарында мал ажылынын механизациясы эки тургустунган. Колхозтарда ишек салуу, калбаа-биле ажылган турар, ол иштин мал чемчери аска-лыт оруктар-биле берип турар. Ол чорук саалдазы белик бидирүктүг болгаш дүргөн чорударына улуг аргам берип турар.
Чурукта: «Кызыл тараачын» колхозтун санымын Д. Завьялова электри саала-биле.
Фото С. Феоктистову.

Чер болгандан

Часкы хову ажылынын өгөзлөр эки чокулап келген. Улуг-Хем районда Кырөө аттыг колхозтун ногаа бригаданын парниктерге 145 рамаалары, расала өстүрүгө 120 муң хире ирэк-чөк саа-жыгыштары белеткен алган. Уюбренче чымчыларын болгаш ооруткага өскө-дө белеткедери организастан турар.

Сарыг-Септин райулеттун комбинаты бүдүрүлгө планын чыдап баштайт айдарында өгөйлө ажыг күтүсүл турар. Коллектив январынын оонаалында 166 хуу, а чазанылга чеки февралда планын 150 хуу күтүсүлген. Айт дегилери кы-амр чөк оон база хождувайн турар.

Тес-Хем районда Ленин аттыг колхоз-тун баштаар чери мурунчыл ажалдаан колхозчуларга нияти чурум өзүгээр күш-дүнерге немелде төлөвдери тыныска. Күрдээ 1 кузун, Дүтүлжөй 1 өшкү, Арачор 1 кузун, Феней 1 өшкү, Ба-мын-оол 1 кузун алганнар.

Туранда «Кызыл тараачын» колхозтун бот-тымын уран-чүт бөлүмчери эки ажалдаан, улам-на чаз программаларыг көртүртүлери организастан турар. Кол-хоз клубунун ишине дозунгаар, пла-каттар, диаграммалар көртүтүг шиме-тинген.

Тожунун Сыстыг-Хемде мят ажыл-атгы чери туугу мятке белеткээр тала-мы-биле февралда өрткөн чымдыг ол үзүндөн мун күбөмөтүн хейтү белет-кен. Коллектив сааларын хем өрлинде белеткен өгөйлө берген.

Чөөн-Хемчик районда «Кызыл тараачын» колхозтун туугу бригаданы 200 олуттуг чаз клубтун туугун барык доо-доя. Артылыш оон өскө туугуларында ажал база өш. Ниятиз-биле 1200 ажыг күбөмөт туугу мяттын бригада белеткен алган.

Тынышпа мержежидиг ачылар Кал-Хем районун колхозтарында хей илереп турар. «Өлбөрүнүн 14 чымы» колхоз-та К. Найм сөөн өгөзүндө өзөр 14550 ажыг рубльдин оонамын кийген. Хрущев аттыг колхозта С. Кыргыс 11 муң рубль тыныштыг болган.

Баштайгы бызаалар

Танды районун Сталин аттыг көдө ажыл-агый артелинин бүтү фермаларында төртүр инектери оодан өгөзлөн. Төп фермада 43, Шанган фермасында 85 инектер бызаалдан. Ниятиз-биле колхоз-та 176 инектер бызаалдан.

Чаз төрөн инектерин тускайлап, хоо-дугт немелде чемчери берип турар. Колхозтун саанчылары чемчери берген инектерин жезченин каларын турарлар.

Колхозтун саанчыларынын, бызаа ажалчыларынын аразында Октябрьдин 40 чымынга алдар болдуган социалист чарым калбарган. Киж боттүг чыгыс-даа бызаа мыкымас болган инектен хей сүт саап алыр дөш бедиткен хүдөгелери алган.

О. ОПЕЕН.

Хүлээлге алганнар

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК (Бистич норр.). Барымы-Хемчик районун «Комсомол 30 чымы» көдө ажыл-агый артелинин мал-чыныры малды кыштан хур ажырып, чаш төгүн чидирг чокка камгаан алыр дөш күженишкенин ажалдап турарлар.

Хойжу Очурунун ажалдаанында төртүр 300 хойлар бар. Оларын иштинден төрөн 251 хойларын 281 хураганнар, Сер-реп-Доржунун 184 төрөн хойларын 185 хураганнар алдыган.

Октябрьдин социалист Улуг рево-люциянын 40 чыл болур онга белек кылдыр малдын чаш төгүн бүртү кам-лап алганнар, хойлар-на 2 кг дүктү кырып алыр дугайында малчынын хү-дөөлө алган ажалдап турарлар.

Мал кыштагладышынында четпестерни узуткап, сүт саалдазын көвүдөдир

1957 чыл болза көдө ажыл-агыйнын бүтү адырларын улам ийик хөдүлдеринге, малагын сүтүг болгаш өткөр мал ажылын саймаларына эргилдеп чык болур ужуруг деп партия болган чазат кийгирип турар. Ол кийгиритин амы-палга боттандырыда амгы үедө мал кыштагладышынында онза кичөөн-ейин салыры, малдын өзүп хоорарын болдурбазы, ышкы үедө сүт саалдазын бедидери чутула соруганын бирөөн бо-лур.

Индиг турбуже, Тес-Хем районун уугутукчуларын өштер Арапчаа, Оолас мал кыштагладышынын өрткөй уугу-туп, организастыг ажылы багай чорут-канынын түнелинде районун колхозта-рында малдын кышкы байлалы берге-дешкенин таваржып, өзөөн хей баш мал арып бакмыран болгаш сүт саалдазын эрткен чымдындан дыка кудулаан.

Районун колхозтары мал кыштаг-лашынында багай белеткедиг кире-ни-биле 60 ажыл-агый чымындык дөрт айларын дүргүзүндө районга нияти-л-биле 1088 баш мал өзүп хоорап болган ажал-бүтү чымдага-нын чидир-гил болгаш ийикке, азы районун колхоз-тары ниятиз-биле чартык малаан чы-гыс рубльден котарган болуп турар. Ленин аттыг колхозта 403, Калинин ат-тыг колхозта — 371 баш мал өлгөн бол-гаш чидиргил болган. Малдын өзүп хоорап чорутуун кол чымдагыны багай чемчериленде болгаш ажалга, хайтаарла-да. Районун партия, совет органдары, малагын колхозтарын баштаар черлери болган партия организастыгы мал кыштагладышынын холга туугу, ол ажылы уугутуун кошканын, организастыг ажалдарын суларатканындан мал-дын кышкы байлалы колхозтарда багай болуп турар.

Чамдык малчынар ниятинин халын карап оту дег камгалаарын улуу, ма-лын харымсага чогу-биле чидирер чо-руктар бар. Чижээ, Калинин аттыг кол-хозтун хойжуу өш Эренчин — 67 баш, өш Унавай — 14 баш шээр малды ха-рымсага чогу-биле ис чокка чидирген турда, ол колхозтун баштаар чери (лар-газы өш И. Биче-оол) чогуур өйүндө кемчегин албайн турган чүдүлөр бар. Индиг фактылар өскө-даа колхозтарда бар.

Районун уугутукчулары болгаш кол-хозтарын даргалары мийиктиг бола малдын ажалга, чемчериленде болгаш хайтааралында онза кичөөн-ейин саа-байн, ону ала-чатаарлаашкында салга-чынын уламдыдан бүтү колхозтарда инек мал кыштыг-да немелде чемчерилене чокка чүткө чер өрттөп турар. Малдарын кыш-тан хур ажырып, малагын саар инек-терден хей сүт саалдазын челин алыры оларын эки шынардыг чемчери-биле хал-лырандан хамаржыр деп чүвени ол районун колхозтар даргалары үнелейи турарын фактылар херетилеп турар. Индиг турбуже, партия райкомунун секре-тары өш Арапчаа, райлүтсок даргазы өш Оолас колхозтар даргаларындан шы-гымы негелдени сабайн, «инектин сүтү дымдында» деп улустуң үдөгөр чугаа-мы утуп турарлар. Оон уламдыдан районда колхозтар эрткен 4 айларын дүргүзүндө бир саар инектен сүт саалдазын өрткөн чымдык бо үзүнгө деняарге барык 10 килограмм челин куулааткан азы бир инектен-не чүткө 32,2 килограмм сүтү сагган. Районда чамдык мурунчыл саан-чылар Адыл, Натиг олар боттарында быжылгаан инек бүртүкчө-не 200—260 килограмм сүтү саап ап тур-да районун чамдык колхозтары чүткө 25—35 килограмм сүтү бир инектен сагган болуп турар.

Районун колхозтарында сүт саалдазы чүтө кудулап турарлыг. СЭКП-нин район комитетинин болгаш райлүтсокунун ажылдакчылары колхозтарда мал ажы-лын, малагын сүт саалдазын көвүдөдир таламы-биле организастыг уугутулааны чогуур негелдезинге чидир экижетиин турары-биле болгаш саар инектерден хей продукция алыр дөш ажал-бүтү эки шынардыг чемчери-биле малды чемчериин турарында. Чижээ, Ленин аттыг колхозта 2 муң ажыг тонна ситен, 140 тонна сит-дөс бар хирезинде-ле саар инектерин тускайлап чемчериин турар. Ол колхоз өткөр болгаш сүтүр инектерин тускай-лаар ажалы ажал-ла өзү барымдаа-ла саалын кырында чорутканы-биле 240 баш сүткүр инектерин калдыг-да немелде чемчерилене, ажалга-биле хандырбазын алыр херек. Өскө колхозтарда сүткүр болгаш өткөр инектерин база-ла тус-кайлап үсөөн. Оон уламдыдан районун-да, колхозтарын-даа уугутукчуларын сүткүр инектерден чөкө килограмм сүтү саап алганын амдыга чидир билейин турарлар.

Чамдык колхозтар саар инектерин болгаш бызааларын ажалдагыны кичөөн-ейин сабайн турар. Чижээ, Эренчин, Сталин аттыг колхозтун Кара-Талда сүт-бараан фермасында төртүр 76 инектен 19 инек бызаалдан, оларын бызааларын

кажаллап азыраарында мында таваржкан кажаа бар хирезинде, ону дерип кылары-нын улуу 19 бызааларын саанчылар ийи-нде кийрип алган ажал турар, а кол-хоз баштаар чери тускай бызаа ажал-чызын ам-даа тургустуан. Улуг-даа, биче-даа бызааларга сүтү ижиритинин нор-малы бир дөмей. Фермага ажалдаа чо-гуур 7 саанчылардан чүткө 4 кижик ажаллап турар, өскөлери фермада бөш чөк. Инек калдыгын Күзгөй, саанчы-лар Яма-Сар, Эренчин, Чалмаа олар 1956 чылдын октябры 1-ден бээр бир инектен саап алган сүтү болган чымда саап алыр сүтүнүн планын тодаргай бил-дес болуп турар. Фермада сүт саалдазын таламы-биле саанчыларын адынын кырында көртүгүт саанчылар болгаш мурунчыл калдыгларын, саанчыларын ажылынын дүржүлгөзин, чедикшиле-рин көртүскөн эгиткүүдустарын колхоз-тун партия организастыгы мындага че-дир дерип кылбаан, ол хамаан чөк обла-стын колхозтарында сүт саалдазынын таламы-биле ай санында уугу турар бол-дөткө чедир бээр фермада аскаан. Саан-чыларга, калдыгчыларга култура-амды-ралдын таарышкан байдалдарын тургузуп бербейн. Саанчылар халаттар, чунар-де-мирлер болгаш саалдар-биле хандырткан маанымдан фермага арыг-шеверин баш-далы келерге багай. Ленин аттыг кол-хозтун Кара-Суг болгаш бүткен ферма-рында байлап Кара-Тал фермасындам тала-ла дөзөдөйейн турар.

Сүт саалдазынын өткөй болгаш үд

БИСТИҢ ЧАРЖЫП ТУРАР ОБЛАЗЫВЫСТА

Инектерниң сүткүр продуктулуун бедидери дээш демиселче

Хакас автономиялыг областың мал ажы-дакчыларының ортунада сүт бүдүрерин тымка көвүдөр болгаш инек бүдүрүлгөн сүт саалдыны бедидер дээш социалисттик чарыш калыктар.

Малчынар боттарының хүлөөлөгөнине инек бүдүрүлгөн 1800 килограммдан азыраак эмес сүтү саап алырын хүлөөлөгөн. Боград районунуң колхозчулары инек бүдүрүлгөн 2300 кг, а ол районунуң Держинский атыг колхозу—2500 кг сүтү саап алыр дөө. Бо колхозтун саанчылары Абрина Анна Михайловна 1955 чылда бир инектен—2390 кг, 1956 чылда—2819 кг сүтү сагган, а бо 1957 чылда 3100 кг-ны саап алырын хүлөөлөгөн. Эш Абрина эртен дөрт айларның дургунда ботунга быжыткан 17 инектеринин бирөөсүнүн—656 кг сүтү саап алган. Ан сүт саалды хүн-бүрү өзү турар, бир эмес фералык эгезинде бир инектен күдө ортумак саалды 6 кг турган болза, эш Абрина ам 7,5 килограмм-ны саап ап турар.

Инектерниң ажаалда, чегерилгезин эки тургусканын ачык-биле оларын продуктулау бедид турар. Хүн-бүрү инектерин дүгүн аштап, оларын автоууларга-биле хандырган болгаш дагытаа агаарлаа турар. Инектерниң продуктулау хандырыштыр чегерилге нормалары: 25—35 кг сүдүтү, 2—4 кг сүтүтү, буска чыккыткан болгаш хондотуу саванын 10 кг чедир, концентраттарын 1—2 кг кылдыр кырып турар.

1956 чылда ботунуң ак-сеткилдиг күш-ажылы-биле эш Абрина 29 центнер тарааны, 10300 рубльди күш-хүннеринге алган, сүт саалдынын талазы-биле бүдүрүлгө оналдыны ажыр күтүскенин дээш немелде төлөвр чуруму-биле 1700 кг сүтү сагган.

Ол колхозта 17 харлыг Мария Ситан деп уруг сөөлү дөрт айларын дургунда ботунга быжыткан инек бүдүрүлгөн 702 кг сүтү саап алган.

Эртен 1956 чылда Шира районунуң Бугенный атыг колхозунуң колхозчулары бир инекте 25 центнер бөдүн болгаш 10 тонна ажы шыгыг чегерилгезин оналдырап, сүтүн бээриниң мурнуна чыгып турар, чегерилге нормаларына 30—40 кг сүдүтү, 7—8 кг сүтүтү кырып турар болгаш литр сүт бүдүрүлгө 100—150 грамм концентраттар оналдып турар.

1956 чылдын октябрь 1-ден бо чылдын февраль 1-ге чедир инек бүдүрүлгөн

657 кг сүтү саап алган болгаш эртен чылдың ол-ла үзүм-биле деңгээрге 184 кг хей болган. Мурнаачы саанчылар Денис Доротея ол-ла үзүм дургунда инек бүдүрүлгөн 837 кг сүтүтү, а оң уругу Фрида—733 кг сүтү саап алган. Ол саанчылар бо чылын инек бүдүрүлгөн 2800 кг сүтүтү, оң иштинден 1000 килограммдан азыраак эвезин кышкы үеде саап алырын хүлөөлөгөн.

Шира районунуң Киров атыг колхозу сүт саалдынын талазы-биле мурнаачы колхозтарынын саангына кирип, эртен чылдың ол үзүм-биле деңгээрге бо дөрт айларын иштінде инек бүдүрүлгөн 214 кг хей сүтү саап алган.

Саанчыларын болгаш өске малчыларын өртүп деткири-биле областың олоон хей колхозтарында натуралдыг төлөврүн аныкта, акша-биле шаңнал төлөврүн база тургускан. Чижээ, Боград районунуң «Октябрь 10 чылы» колхозунда беш хондотуу саангына салгыткан литр сүт бүдүрүлгө саанчыларга 5 копейка төлөп турар.

Шира районунуң «Партияның XIX съездин» колхозунда сүт саалдынын талазы-биле ай оналдыны канчаар күтүскенин хандырыштыр саанчыларга шаңналды тыгып турар. Бир эмес саанчы оналдыны 100 хуу күтүскен болза 50 рубль, 125 хуу күтүскенде 100 рубль, 150 хуу күтүскенде 150 рубль демекшиг шаңналды тыгыр.

Усть-Абакан районунуң Киров атыг колхозунда сүт саалдынын талазы-биле оналдыны саанчыларга хүн-бүрү чедирин турар, а оң хондотуу бүдүрүлгө түзүлгө бүдүрүлгө хуралыга саалдынын түнелгн чугалажып, аңаа доктааткан пландан ажыр сагган литр сүт бүдүрүлгө 10 копейка төлөп турар.

Бышкы үеде инек бүдүрүлгөн пландан ажыр сагган сүт дөшт шак мындыг шаңнал төлөврүлгө өскө-даа колхозторда бар. Бо чорук саанчыларын болгаш инек канчалыктынын материалдыг сонуургалын бедидип турар, оң түнелгине инектерин ажаалдазын улам экижи, оларын сүткүр продуктулау хүн-бүрү бедид турар.

Хакасиянын малчыларын сүт бүдүрерин көвүдөргө болгаш инектерин продуктулау бедидер талазы-биле СЭКП-ниң XX съездинин шийтирлерин хуусаа бетинде күтүскенин дөшт шийтир.

П. ИКОННИКОВ,

Хакас областың көдө ажыл-агый эргелекчиги кол зоотехниги.

Харылзааны экижиткен

Быыл хоорайның харылзаа конторазы чорук колхозторга харылзаа ажылы экижидер сорулга-биле суурларга барып турар тускай машиналар тургускан. Харылзаа ажилдагынын айткан график боугаар барза чогуур суурларынга доктаамал чедип, колхозчуларга келген шилчиге ашма, чагаа бижикистерин чедирбишаан почтаның өскө-даа албайн кылып турар.

Быыл районунуң колхозтарының тараа-жылары, малчыларын харылзаа ажылынын талазы-биле хоорай кирип шаа чидирбес алгарткан.

Харылзааны колхозчуларын амыдыралыга таарыштыр тургусканы дөшт хоорай харылзаа кылдынын ажилдагынына сеткиниң өөрүштүгүн илередиш туралар.

М. КОСТИН.

КӨДӨЗ СОВЕТТЕРНИҢ АЖЫЛЫН УЛАМ БЕДИК ДЕКНЕЛЧЕ

СЭКП-ниң XX съездинин сөөлүнде Каз-Хем районунуң көдө Советтеринин масса-биле харылзаанын улам-ла быжыкканын, партияның болгаш чыккыткан директиваларын амыдыралга боттандырып чарыш оларын мобилизация херекке Советтерниң организация болгаш быжыккыч ролюн бедидин эркен ажыл-агый чылынын түнелдери көргүскөн.

Колхозтарын организация-ажыл-агый талазы-биле быжыткан, көрүнчү ажил-ишчининиң ортунада социалисттик чарыштың алдырткан келгенден районунуң тарымга боту эркен чылда 24,5 хуу калыктары тарааның дүгүдү 1,5 катап улгаткан, маддын баш саанын өстүрүлгө күрүлгө чыны бүгү чүгүнөр аайы-биле ажыр күтүскенин болгаш оң продуктулау азыраак бедид.

Ильинка болгаш Сарыг-Сеп көдө Советтер ажил-агый, култура тургузушунуң айттырыларын ууртурун азыраак экижилгэ, ол айттырыларын Советтериниң сессияларга, күтүскөн хуралдарына чогуур үезинде тургузуш, оларын чугалажырына депутаттарын болгаш активчилерин илелбейлиг киржилгезин организациялар туралар.

Эртен чылдың апрельде Ильинка көдө Советтин күтүскөнүң активчилер-биле каттышкан хуралыга бирги кварталдың социалисттик чарышын түнелгн болгаш ийги катардаа сорулга-ларын дугуйында көдө Советтин дарганы эш Берестовуң илеткелин чугалажып көргөн.

Хуралда дык хей кижин санап берип, ажил-агый тургузушунуң чептерин илереткен болгаш оларын чайдаларынын, бар кураавыларын долгу-биле ажилдагынын аргаларын олар айттып турганнар. Оң түнелгине Советтин де-висеэринде «Тилеке» болгаш Молотов атыг колхозтар бар күштерин чеп ажил-агый тургаш, чакы тарылганы бедид агрохотехнигеттерлер дугаар кыска хуусаа дооар аргалыг болганнар.

Майда ол колхозтарын даргалары эштер Зайцев, Середкин оларын илеткелдерин көдө Советтин күтүскөнүң хуралында база чугалажып көргөн. Ол кол-

хозтарга чакы тарылга ажилдарының 6 ажил хүнүнде доогаартан турганын күтүскөн бежигүннери өң деп демекчел, тарылга кампаниянын үезинде турган чептериниң шыгыг шүгүчүлөгөн. Тарааның, картофолдун, ногааның чыгы ажалгазын, ситен кезилдезин чогуур үезинде эки организацияларын күтүскөнүң бежигүннери болгаш активчилер аразында хуваажып алган. Олар түс-түс оналдыны ажилын эки күтүскенер.

Оң түнелгине күтүп Молотов атыг колхоз гектар сааньдан 17 центнер дүжүттү, «Тилеке» колхоз 17,5 центнерин, а чамык участкаларын гектарындан 25—29 центнер байлак дүжүттү өстүргөн. Ол колхозтарын колхозчуларын бир күш-хүнүгө алган таразы мурнуна чылдаанындан 2—2,5 катап көдөдөн. Мал чегерилгезин бедидериниң планын ол колхозтарын ажил-ишчилери дык ажыр күтүскенер. Ам оларда өскө колхозторга-даа садып болуу хире атышкандар бар.

Сарыг-Сеп көдө Советтин ууртукулары мурнуна турган өрөңгөй ууртукуларын практикасын сокоткан. Районунуң көдө Советтериниң аразында социалисттик чарыштын ийги чери ол көдө Совет өзөп турар. Колхозтарда ажил-агый, култура хөгжүдүлгө айттырыларын күтүскөнүң хуралдарына болгаш Советтин сессияларга үрүгүч чугалажып, тодарай шийтирлерин үндүрүп, оң күтүскенин организациялар турар апарган.

«Октябрь 14 чылы» колхозта саар инектериниң шынары өскө колхозтарыннындан бедид болза-даа, 1955 ажил-агый чылында колхоз сүт саалдынын планын күтүскен. Ферманың аргы-шөвери чептес, инектерин азыралы болгаш ажаалдазы эки организацияларын, фермада үчүт экижижен, кадрларын солчуру хей турган.

Ол чептериниң ууткаарыне көдө Совет чогуур кичеңгелги салган. Көдө Советтин күтүскөнүң хуралында колхозтун дарганы, зоотехниги болгаш өскө-даа активчилер олуржуп турда, сүт-баар ферманын эргелекчи эш Ели-

сеевтиң илеткелин эркен чылдың январда чугалажып көргөн. Ол колхозтун сүт саалдынын көвүдөргө ботурун бүгү аргаларын барын хуралын киржики-лери илереткен. Фермага чүгө кижилерин ак-сеткилдиг ажилдарын, база аңаа бүгү таарыштыгы байлаларын колхоз баштаар черинден хандырып бөрип негизин турган. Бо дугайын өрөңгөй көргөн, колхоз баштаар чериниң практикаг ажилына дуулажыры-биле эштер Селин, Алексеев оларын күтүскөн быжыткан.

Ол үезин эгелеш фермага мал чегерилгезин норма дугаар хандырып, чегерилгезин радионуң чогааткан. Саар инек бүдүрүлгө хүдө 35 кг кукуруза силону берип турар, инектерин сугартылыгын болгаш ажаалгазын экижиткен, ферманың де-висеэрин чурчуму, аргы-шөвөр тургускан. Түс-түс саанчылар социалисттик хүлөөлгөн алган. Уурталар ажилын тургускан, ажилын ажилына хүн чуруму доктаатынган, оң сагымы саанчыларын аразында чурчумал турган. Оң түнелгине ферма эркен ажил-агый чылында бир инектен не ортумаа-биле 1079 кг сүтүтү, азы 1955 чылдаанында деңгээрге инек бүдүрүлгөн 377 кг хей сүтү сагган. Колхоз күрүлгө сүт дуулажыры болгаш садарынын планын 148,2 хуу күтүскөн.

Чер-чер Советтериниң чаа болуп эркен согулдаларына холбаштыр малды хур кыштагаларын, оң чаш түзүн бүрү кыгалап алыр, сүт саалдынын көвүдөргө дөшт районунуң колхозтарынын малчыларын, саанчыларын аразында социалисттик чарыш улам-ла калдырган.

Амгы үеде районунуң колхозтарында малдын кыштагалашканы эки чоруп турар. Оларда мал чегерилгезин бедидип, сүт саалдынын эркен чылдың бо үезинде деңгээрге бир инектен не ортумаа-биле 30—37 литр хей сүт саап алдыган. «Октябрь 14 чылы», Ворошилов атыг, Молотов атыг колхозтарда калдырлар Дюлькей, Монгал, Артык оларын калдында хойларын күжү семсе болуп турар. Ол калдырлар СЭКП ТК-ның де-кабрь пленумунуң доктаанын, партияның болгаш чыккыткан көдөргө ажил-ишчилерине Кылыгырын танышкан, бүгү-ма-лын менди чыл ажырамын хүлөөлөгөн. «Сталинчы орук» колхозтун хаван ажалчыларын төрөө 28 хаваньдан 210 хаван оолдарын дорктутуруп алган, чыл

төңүзүңгө чедир хаван бүдүрүлгөн 16 хаван оолдарын азырын хүлөөлөгөн. Илангыя С. Айдынай 9 хаваньдан 64 хаван оолдарын, Б. Ханды 7 хаваньдан 54 хаван оолдарын бүрү камталап алганнар.

Согулдаларга алдар кылдыр тулук кышкы белектери дөшт колхозчуларын камталап социалисттик чарыш эки үрө-түнелдерин көргүскөн. «Тилеке» колхозтун тулукчулары январь 25-ке чедир 2000 кубометр иштин бе-леткээр дөшт хүлөөлгезин күтүскенер. Олар ол хуусаада 1400 кубометр иштин тулук черлеринде чедирген. Амгы үеде чуртталганын ийи чаа бажычыларын тулук чоруп турар.

Молотов атыг колхозтун тулукчулары тайгага белектерин 1835 кубометр иштин 1420 ажил кубометрин тулук черлеринде февралың эгезинде-де дүжүртү алганнар. Ол колхозта тулукчулар чуртталганын дөшт бажычыларын, бызалар турар бир калызынын тулук чоруп туралар. Ажилын хүн нормалын ол колхозтарда тулукчулар эштер Дамжап, Адамжар, кенчиклер Мижит-оол, Силин-маа, сөөртүкчүлөр Санаров, Кескил-оол олар үргүчү ажыр күтүскөн, социалисттик чарыштын мурнаачыларын болуп туралар.

Районунуң колхозтары ыраккы Тере-Халче айт транспортуңун 11 бригаданын чоруткан. Олар февралың эгезинде чедир 160 тонна чүкүтү Кунгүртүгдө чедирген. Ол ажилда малагыя Хручев атыг колхозта Анай-оол, «Тилеке» колхозта Делгер-оол оларын ууртуган бригадалар Тере-Хал—Сарыг-Сеп аразында үш улаа чоруп, айттарына камыг болуп, чүкүтерин бүрү чедирип турганнар.

Илангант Каз-Хем районунуң көдө Советтери районунуң мурнуна тургусту-ган сорулгаларын күтүскенине ажилчы чоннарын организациялар хүлөөлгезин азыраак күтүскөн келген. Ол чедир-кижнери быжыгалажып, районунуң ажил-агый, култура тургузушунуң Советтериниң ууртугаларын улам экижи-дер дөшт ажилдарын күтүскенер Советтериниң чугула хүлөөлгө.

А. ДОЖУ,

Каз-Хем райкүтүскөнүң дарганынын ораакчызы.

Белорус ССР, Минькинның автомобиль заводунуң коллективни СЭКП-ниң XX съездинин төөгүлүг шийтирлерин амыдыралга боттандырышкан, бүдүрүлгөч чаа-чаа чедиркиниң чедип ап турар. Заводтун коллективни кол конструктор Л. В. Косткинниң ууртугалары-биле 40 тонна чедир чүкү сөөртүр чүгүн боду дүжүрер автомобиль чаагадып кылганнар. Ол чаа машина 450 айт күштүгү моторну тургускан. Автомобильниң үзүн дурту 10 ажил метр, дооразы—3,4 метр. Ол шакта 30 километр чедир дүргөн чорур. Чурукта: «МАЗ-530» деп 40 тонна чүкү сөөртүр бирги чаа автомобильди чып элтеп турары. Фото А. Герасимовичи, СЭТА-ның фотохрониказы.

Илерээн чептерини чайладыр

Чааана МТС-тиң механизаторларын тракторлар болгаш жогуз машиналарын септелгезин дооскан. «Главмашбыттың» складтарында илчирбө-дугуйлар чок болганыдан ийи «С-80» септелгези көрбөө. Механизаторлар септелге үезинде ашкар-хөргөңниң 5 хууун камнап алыр сорулга салгаш, септелгези үгөн ашканың 6 хууун камнап алган.

Мастерская эргелекчиси С. Русов, көдө ажил-агый машиналарын болгаш комбайннар инженер А. Райский оларын оналдыны ажилдарына харылзаа чок болганыдан МТС де-висеэринде чүрүм-чүскал чок. Семкаларын болгаш өскө-даа көдө ажил-агый машиналарын кайы хамаан чок отагылашкан. Хыналда багыт тургустууларында септелгезин септелгези куду шынарлыг болган.

Сөөлүгү үеде МТС-те чурчум баксыраан. Механизаторлар ажилга орай келер ийи-ке азы чептер аразында ажил чок басып тургускан, а чамык ажилдагылар ажил шагында арагалаштар чүдүлөр бар. Электр-биле канчалык Клебанский ажилдар дөшт ажилдап-ла турар, а чалгаарай берген—ажыл кылбайн чыгып алыр. Мастерская эргелекчиси аңаа каныг-даа кемчег көргүскөнүң турар.

Склад эргелекчиси Базаровуң, эт-хө-рексел харыллап турар Чижиктиң ажил-

ына харылсага чок болганындан септелгези чорудуп турган механизаторлар ажил чок тургулаан таварыла бар.

Кол инженер Дубовцев сөөлүгү ийи ажилдар жогуз машиналарын септен турар таракша көңгөс көрбөө. Чүгү канчаар кылырын сүмелсөө. Көдө ажил-агый машиналарын септелгезин канчаар чоруп турарын сонуургап көрбөө.

Токарь деки болгаш дарганнаар чер баштай тракторлар чыгыларын кылгаш, оң соонда көдө ажил-агый машиналарын септелгезин кылып турганында септелге жогулаан. Контролер инженер-механик Попов үрелген кезектерин да-кызын тургузарга херек кырында чугула арык кезектерин, деталдарын өрөңгөй көрбөй, аңаа-ла үзөгөр буугаар тургузуп турганында механизаторлар складтарын хей арык кезектер алгаш, оңу кайылар-даа сугулар аайын тышпайн туруп-туруп, ам-даа ажилдап болуу кезектерин камтылаптар таварылгалар турган.

Бирээниң 3-тен 7 рубль чедир өртөк септелгезин арыкка алгаш, окта-гылап турган. Демир чоңгуларын ажил-лапайн үндүр октагылап, а хүзери каттап экижидеринге хергелевейн турган.

С. ИКОННИКОВ.

„Совет Тыва“ колхозта

Бызыл районунуң «Совет Тыва» колхозунуң сүт-бааран ферманын саанчыларын сөөлүгү хүнерге чедир бызалдан 56 инектериниң чаш төлүн бүрүн ажаап алган, эки дорктутуруп туралар. Саанчы Кара-күске 8 бызанын эки азырап турар.

Тудутта мыл белектеринде ажилдап

турар 35 киж, 20 ажил айттар-биле кышкы машина орунче сөөртүп турар. Бүрбүдөй, Чүдүлгү олар хүн оналдыны 125—150 хуу күтүскөн турар.

Колхоз суурунда 100 ажил кубометр-ни, машина орунда 500 кубометр тулук кышкы сөөрткөнөр.

Редакцияга НАГАМАР

ЫНЧААР АЖЫЛДАП БОЛБАС

Эрөн район Тыва областың малчин районунуң бирээл. Илгит болганда оң экономиказын кол адыр мал ажылы болуру чугаажок. Ажил-агыйнын бо кол адырын хөгжүдөргө мал ажылынын тускай эртемчилерини харылсагалар болгаш дуузы үлөп чептесем улуг.

Илгит турбүжө, «Сталинчы орук» колхозта мал ажылынын тускай эртемчилер боттарынын хүлөөлөгөн ажилына харылсагалар херекке албайн турарын камтылар бар. Колхозта улуг мал өчкүн Б. Шожулчаа айта 800 рубль шылының, эңчилер С. Селен айда 35, С. Сагаанай—30 күш-хүннерин садып ап туралар. Оң аңгыда ийи санитарикалар база бар. Алы үгөн тускай өчкүннүң колхоз баштаар чери шөптөшкн болгаш өскө хей иштинин ажилында хостап, оларга ажилдап мунар айттарын быжыткан берген.

Ам херек кырында ырак оларларга болгаш сүт-бааран фермаларында оларын ажилы камтылар турар. Бо кышкы аны-бүрү аарылгандан болгаш өскө-даа чылдагыларын колхозтун малчыны хөрэмчаны улуг болган. Колхоз төвүндө бир километр чептес черде фермада үрелгэ септелгези буга болгаш Тесте малчин С. Чун-найга тускай улуг калыктан молдургаларын 12 баш өлгөн турда, мал өчкүн эш Шожулчаа каныг-даа кемчег алган.

Февраль 12-де колхоз дарганы эш Ай-

лың-оол С. Сагаанай Тесте Чуннайын ажилы молдургаларын барып аныга-биле чоруткан. Херек кырында чүт болганын дөшт, мал өчкүн эш Сагаанай колхоз ажилынын айттырыларын болгаш ботуну харылсагалыг хүлөөлгезин тоо бо-лавайн, колхоз машиназына өртүрүп алгаш, район төвүгө барып хүнөөш, малчынын ажилына барбайн, дөдөр чаа берген. Сагаанай ажилга ап-сеткилдиг эвезин, чурчум, харылсага чогу кылыг-арын ажаап деп санап болуп.

Мал өчкүннүң колхозтунда колхоз төвүгө дөдөрлар. Казан малчылар оларын чаап келгире, мунар айт чок боор, чамдыкта өчкүн чок боор таварылгалар кайы хей. Шынында чалатырып турар эмес, харын мал өчкүннүң боттары малчылар-биле калы ажилдап үжүрүлүт үзүс тур. Эртен чылын колхозка азыраак хей чаш хураганнар өлгөннүн барымдалаш, Ча-лаанада көдө ажил-агыйнын дургунда станциянын тускай эртемчилер бо чылын төртүр хойларын бир ай бурунгаар өчкүн таварыны сүмелсөө турда, аңаа чедир чангыс-даа хей таварылганы.

Колхозчуларын ажилдап каан ажил-агыйнын, күш-хүннерин садып ап алы-рынга өйлөшкөн, боттуг ажил кылбайн турар мал өчкүннүң моон солгаар чогу ажилдап бер, ажилдап бер деп айт-тыгын туртуса чогуур.

Н. ШОМБУН.

„Район эмнелгезинге барыңар“

Сталин атыг колхозтун эмнелге салбы-рында келген аарыг кижилер хүнүдүр-лаа маналар, а оң эргелекчиси Е. С. Шамшур-ва ботунуң чурттаар өрөөнүндө шөлөөни аажок ном номчуп олурар. Оң аңгыда ол аңаа келген аарыг кижилерге ээлек эмес, жаркы, дөңгүн чоруп коргутуп турар.

Чижээ, чоокта чаа колхозчу С. Алыг аарааш аңаа келген, хүнүдүр маналар, кел-жө арай бөөрдө өчкүн шийтиген.

Аарыг кижилерин ол эки шийткен. Чоокта чаа колхозчу малчин эш Алыг аарыг бөөрдө, аңаа чедип келген, аарыг кижиге баштайгы дуузын көргүзүлгөн чүгү,

оңу эки-даа шийткенейн «Район эмнелгезинге барыңар» деп каан.

Эмнелге талазы-биле тускай эртемчил кижилер чоңуң ортуңа аргы-шөвөр-нин, аны-бүрү аарылгандын дугайын тайылбыр ажилын кылдыр үжүрүлүт бол-гай. Иччалажок эш Шамшурова бо талазы-биле чунт-лаа кылбайн турар.

Анык тускай эртемчил кижиге чүвө төлөдө, ол ажилында илгит чептериниң ууртугаларын база бистерге бугу талазы-биле дуулажырын колхозчулар күлөп турар бис.

Х. КАРА-ООЛ.

Бай-Тайга район.

Хемчег алза чогуур

«Тилеке» колхозтун ыраккы мал фермаларында болгаш хонуну, тудугун бригадалары—Шожаылыга, Эмнелге ажилдап турар колхозчулары боттарынын хо-сугу шактарын солун, утка шынарын кылдыр эртерин күлөп туралар. Иччалажок оларын илгит аргалы чок бо-чуп турар. Чүгө дөргө, ол черлерде Кы-ыл булуннар тургустуулан. Политка-зын болгаш литератураның номнары, стол ойнаарынын херексел

